

Urednici ovog časopisa ne teže iluzornom: oni ne vjeruju da je moguće u općem i zajedničkom poslu biti »iznad« ili »ispod« stanja (likovne) kulture sredine. Oni, također, ne vjeruju da takav radni realizam može časopis učiniti pasivnim »odrazom« stanja, jer kritički snimak sredine i njenih domašaja — u cijelosti i u pojedincima — znači svijest o kulturi i umjetnosti, znači ujedno budućnost te kulture i umjetnosti. Stanje nije ono što postoji izvan svijesti; naše likovno stanje ono je koje sagledavamo i »odraziti« se može samo vlastita svijest o stanju. Ako se u tomu bude uspijevalo, kritika će pridonijeti promicanju i unapređenju kulturne sfere u kojoj djeluje; bit će na jedini valjan način aktivna. Urednici su svjesni činjenice da ovaj časopis u Hrvatskoj ne nalazi svog prethodnika: ne misle da je to olakotna okolnost. Praznina neopisanog, neispitanog ili prešućenog sili nas da pristupimo sabiranju mnogih snaga oko jednog povoda. Svojim će dijelom, dakle, časopis biti tematski, što ne znači da će ushtjeti da stavlja tačke na izazvana pitanja ili da će se obmanuti da je jednom — ma i pripremljenom — akcijom ikoje pitanje iscrpio.

Nepostojanje o kojem govorimo nije nepostojanje umjetnosti, nije nepostojanje kritičke misli: neveliku no ne i ništavnu imamo umjetničku i kritičku tradiciju; nemamo, jedino, pribranosti. Imamo polemičku tradiciju; tradiciju obračuna, nemamo tradiciju **zajedničkog kritičkog mjesta** koje od polemike zahtijeva polemiku mišljenja pa, prema tome, zajedničku dobit. A ta se dobit, čini se, ostvaruje i dade ostvariti bolje na dva ili tri zajednička mjesta nego li u jednom; ali još bolje u jednom negoli ni u jednom ili u — stotinu.

Ovaj časopis, čak i ako uspije u svojim nastojanjima, nije najviše čemu bismo se smjeli nadati; nadajmo se, stoga, da će biti više od šutnje i, također, više od razbijenih, na nebroj strana usmjerenih akcija.

Naziv je časopisu neslučajan i mnogima će se, zacijelo, učiniti prozaičnim. On **jest** prozaičan. Nije nastao iz uvjerenja o postojanju i beživotne umjetnosti; nije nastao niti iz uvjerenja da se poreknućem umjetnosti koja nije živa i životna, ne znam šta i ne znam koliko — domišlja. Još prozaičnije: nastao je iz uvjerenja da je šutnja i rastočenost »put u nepostojanje«. Da smo tim putem gazili i često još gazimo dokazujući da život zna zabaciti umjetnost misleći da time sebi ne proturječi; da je umjetnost ranjiva i smrtna i da smrtnost i nije drugo nego smrtnost i neizvjesnost života.

Nama se čini da se ponegdje pokušava živjeti bez umjetnosti i kulture, da se umjetnost i kultura zaboravljaju ili odlažu »do daljnjega«. I čini nam se da je posrijedi utopija ili religija: vjera u neko biće koje će neoplemenjivano i neuljudivano radom stvoriti sredstva i objekte svoje ljudskosti. Stoga je »Život umjetnosti« pitanje: kada je živa, kako živi, s kime i za koga živi umjetnost?

sredina i umjetnost

Djeluju li u našem ambijentu — videnom u geografskom, historijskom ili sociološkom smislu — zakonitosti presudne za postojanje, razvoj i osobitosti naše umjetnosti? Ako i sama riječ zakonitost prejudicira jedno sadržano stanovište, upitajmo se drugačije: opažamo li u našoj historiji umjetnosti, u slijedu pojava i oblika, u grčevitim i neredovnim amplitudama kulturnog pulsiranja, neku odsudniju vezanost, historijski dosluh sila određenja, u najmanju ruku, karakterističan zbrojni pokazatelj koji će kao utvrđena specifičnost pomoći bistrijem i boljem shvaćanju naše umjetnosti i nas samih? Ovako neposredno i izdvojeno, ovo pitanje svjesno otvara »lokalni« kulturni aspekt, ostavljajući za trenutak po strani onaj opći, jedinstveni kulturni totalitet u kojem svaka nacionalna kultura sudjeluje srazmjerno svome doprinosu, srazmjerno, tako reći, svojoj vrijednosti.

Pitamo se prvenstveno **kako i zašto?**

Premda pojave naše umjetnosti često nisu dolično osvijetljene i nisu utvrđene u višestrukim odnosima svojih vrijednosti, »spram nas« i »spram drugih«, može se općenito uzeti da nam više nedostaje valjanih i logičnih argumenata, onih uvjerljivih i trajnih premisa koje konačni zaključak oslobađaju nejasnoća i improviziranosti, negoli približno prihvatljivih sudova izrečenih u bljesku časovita odmjeravanja. Moderna historija umjetnosti teži da se poistoveti s kritikom umjetnosti, no ne zaboravlja li se isuviše često da joj je to moguće i dozvoljeno tek kada je obavila svoj zadatak kao historija, kada je ocrtala i prevladala modalitete pojave umjetničkih vrijednosti? A upravo na toj razini pojavljuje se naše pitanje.

Je li potrebno raspravljati i o perifernom položaju našeg ambijenta? Jer postoje neka centralna kulturna žarišta — helensko, rimsko, bizantsko, zapadnoevropsko — čiji sistemi pojmova, vrednota i postignuća stoje kao samostalne osnove vlastitih kriterija: kriterija autentičnosti, prvotnosti, punoće i čistoće stila. Biti na periferiji, to podrazumijeva prije svega slabiju koncentraciju materijalnih i duhovnih snaga, što je u određenom smislu problem kvantiteta. No naša pažnja veže se uz nešto drugo; da li za taj postojeći, faktički periferni kvantitet, vezan nedvojbeno uz dotični ambijent, važe bez priziva kriteriji centara, te je prema tomu put prema periferiji put apsolutnog degradiranja vrijednosti? Ili se periferni položaj pojavljuje samo kao određenje, opis relativnog stanja, a sam po sebi, sposoban da se pojavi kao determinanta, različita i u neku ruku u suprotnosti s postulatima središta?

Konačno, u trenutku današnjice u kojem je talog historije još topao i, možda, još nedovoljno uobličen, šta vidimo? Snage postajanja, oko nas na djelu — zaglušna kovačnica života — uvijek iznova dovode u pitanje sve što je bilo, nastoje se objaviti i nametnuti, ne prezajući ni od isključivosti. Da li je već deplasirano traganje za konstantom? Ostat će, u svakom slučaju, konstantnost istine: ako joj se približimo, napor će biti naplaćen.